

A magyarhoni földtani társulat 1866. évi köz- és szakgyűlései.

Marczius 14-én. Közgyűlés. 1. Kubinyi Ágoston elnök ur Feszl tanácsnok urat mint kiküldött biztost bemutatván a közgyűlést megnyitotta és rövid beszédében kiemelvén a társulat közhasznu működésének fontosságát jelentette, hogy elfoglaltsága és gyöngékedése őt kényszeríti az elnökség további viseléséről lemondani, köszönetét fejezván ki az eddig iránta viselt bizalomért és a társulatnak szerencsés jövőt kívánván, magát annak szives visszaemlékezésébe ajánlotta.

2. Kubinyi Ferencz alelnök ur számot adott a társulat 16 évi működéséről. Felsorolta a kiadott munkákat, a tagtársak kirándulásait, a nyert utaztatási eredményeket és a gyűjtött föld- és őslénytani tárgyak számát, melyekből a nemzeti Múzeum hasonnevű gyűjteményei majdnem kizárólag állanak. Kiemelte névszerint azon tagtársakat kik a nemzeti Múzeum geologiai gyűjteményét érdekes tárgyakkal megajándékozták, továbbá ezen gyűjtemény felállítása és rendezése körül kifejtett saját működését és tanúsított pénzbeli áldozatkészségét. Végre bejelentette új tagokul: Jurenák Pál, báró Podmaniczky László, Kubinyi Géza, báró Mednyánszky Dénes, Korizmic László, Marczibányi Antal, Beniczky Márton, Stészel Lajos, özvegy Szücs Lajosné, Koppélyi Frigyes, Koppélyi Fülöp, báró Podmaniczky Magdolna, Cséry Lajos, Benes Gyula, Zsemmlinszky Rudolf, Zsedényi Ede. Kubinyi Albert, Holzpach András, Jendrassik Miksa, Ferenczi János, ifjabb Kubinyi Ferencz, Hasenfeld Manó urakat.

A közgyűlés egyhangulag elhatározta, hogy a köztiteletben álló alelnök urnak a társulat köszönete nemcsak jegyzőkönyvileg hanem külön levélben is kifejeztessék.

3. Wágner Dániel pénztárnok ur felolvasta pénztárnoki jelentését.

4. Csanyuga József könyvtárnok ur jelentést tett a társulati könyvtár állásáról.

5. Felolvastatott a társulat szellemi és anyagi felvirágzására vonatkozó albizottsági javaslat, melynek lényege:

a) hogy országszerte felhívás hirdetessék melyben a társulat közhasznú célja előadatik és mely új tagok megszerzése végett alkalmas egyéneknek megküldendő.

b) hogy a beadott szakértekezések a társulat közlönyébe, mint forrásmunkába azon nyelvben vétessenek fel a melyben beadatnak.

c) hogy a jegyzőkönyv, mely az értekezések tartalmát röviden felsorolja a közlöny számára magyar és német nyelven szerkeztessék.

d) hogy az első év negyedben be nem küldött tagdíjak póstai utóvétél utján beszedendők de alapszabályilag senki se köteleztessék bizonyos éveken át a társulat tagja maradni.

e) felkérendő a nagyméltóságú helytartótanács, hogy meghagyása következtében a megyei és helyi hatóságok minden kutatásánál a rétegek számának és vastagságának leírását valamint ezen rétegek anyagából példányt is beküldjenek.

f) Az országgyűlés felső- és alsóháza megkérendő, hogy támogassa tekintélyével a társulatnak a kormányhoz intézendő folyamodványát.

A közgyűlés rövid eszmecsere után elvben elfogadta ezen javaslatot és kivitelét a bizottságra bizta.

6. A társulat egyes tagjai javasolták még:

a) hogy alaptőke tétessék félre, melynek kamatai kedvezőtlen időben is engedik a társulat működését folytatni.

b) hogy a magyar orvosok és természetvizsgálók nagygyűlése alkalmával megbizott egyének az illető osztályülésekben a földtani társulat számára tagokat szerezni iparkodjanak.

c) hogy felső Magyarországon levő több bányatársulat résztvéte megnyerendő és főképen a netalán ezektől kapott nagyobb összegek tőkésítendők. A társulatok felszólításával Kubinyi Ágoston elnök ur ajánlja magát.

Ezen ajánlat és javaslatok köszönettel elvileg elfogadtatván részletes kivitele a bizottságra bízott.

7. Miután az elnök felszólítására javaslattal vagy indítvánnyal senki fel nem lépett a tisztujítás ment véghez titkos szavazattal, és akként, hogy minden szavazó egy papírlapra a kívánt hivatalnoki személyzetet egyszerre felírta. Az ideiglenes jegyzőséggel Bernáth és Hofmann urak bizattak meg.

Szavazattöbbség szerint választottnak kijelentett:

- elnökül: Kubinyi Ferencz;
 alelnökül: Reitz Frigyes;
 első titkáru: Hantken Miksa;
 második titkáru: Bernáth József;
 pénztárnokul: Dr. Wágner Dániel;
 könyvtárnokul: Czanyuga József.
 választmányi tagul: Kubinyi Agoston,
 Dr. Szabó József,
 Dr. Hausmann Ferencz,
 Zsigmondy Vilmos,
 Frivaldszky János,
 Hofmann Károly.
 választmányi póttagul: Dr. Nendtvich Károly,
 Hunfalvy János.

9. Kubinyi Agoston lelépett elnök ur, a társulatnak és új választmányának szerencsét kívánván egyuttal 16 évi működése felől bizonyítványt kért. A közgyűlés szívesen ráállott.

1866. ápril 14-én. Szakülés. 1. Kubinyi Ferencz elnök jelentette, hogy a kezénél levő aláírási ív szerint a társulat leginkább új tagjaitól 210 frt. o. é. szedvén be ezen összeget társulati pénztárnok Wágner Dániel urnak által adta ezuttal Sebestyén Pál urat mint új tagot a társulatnak bemutatván. Ugyan ő közölte, hogy azok száma a kiknek aláírási íveket szándékozik küldeni már a 450 számra terjed, felkérvén a társulat tagjait szíveskedjenek ösmerőseiket összeírni és azok névjegyzékét neki köröztetés és széjjelküldés végett mentül előbb kézbesíteni.

2. Hantken Miksa értekezést tartott az ajkai köszönképletről Veszprémmegyében. (Lásd 98. lapot).

3. Kubinyi Ferencz elnök Krakó területéről jelesül a Krakus nevű dombkrétaképletéből 2 darab vesealaka tüzkövet, egy Ammonitot és egy Tenebratulát; a vielieskai sóbányából egy Anhydrit példányt, egy jegeczes sópéldányt, melyben több vízcsepp látható, szinte chez hasonló másik példányt, melyben nagyobb mennyiségű vízcseppek szemléltethetők és végtére egy hexaeder alakú sójegeczet mutatott be. Ugyan ő bemutatta azon nevezetes hallenyomatokat melyek közül kivált egy állkapocs-töredék magára vonta a társulat figyelmét, mely eddigelé még nem fordult elő, — továbbá a budai gázometer szomszédságában felfedezett Meletta-féle hal- és Hydrargia-féle levéllenyomatokat; Promontor területéről több rendbeli osztrigát és egyéb

kövületeket, melyekkel Grobetti Imre tagtárs a földtani társulatnak, és ez által a nemzeti Muzeuumnak kedveskedett.

4. Zsigmondy Vilmos a hárshegyi homokkőben talált levéllenyomatot mutatott be, melyet a társulatnak ajándékozott.

Végül ezen adományokért a társulat köszönetet szavazott az adakozó uraknak.

1866. april 25-én. Szakülés. 1. Szabó József egyetemi tanár Ból nevű ásványról értekezett a mint annak előjövési körülményeit Tokaj vidékén észlelte. Ezen ásványt általában festéknek használják a közéletben; színe vörösbarna sok árnyalatban. A mi a tokajvidéki Bólt kitünteti az, hogy csupán a Rhyolithközvetben jön elő, egyszer mindjárt a város mellett az u. n. Patkó kőbányában; más lelhelye, Szeghli a Bodrogrparton. A szomszéd közzel semmi eredési összefüggésben nem lévén előadó azt iszaptódulásnak tartja a Rhyolith vulkáni működése idejéből.

2. Bernáth József másod titkár szólott a Santorin sziget jelenlegi vulkáni tüneményeiről, melyeket a földtoni birodalmi intézetnek beküldött hiteles levelek szerint előadott, előrebocsátván a szigetcsoport földleirati és földtani képződési történetét.

1866. máj. 23.. Szakülés. 1. Kubinyi Ferencz elnök azon szomorú jelentéssel nyitá az ülést, hogy herczeg Eszterházy Pál a magyar földtani társulat pártfogója nincs többé. A társulat jelenvolt tagjai megindulva értesülvén a magas pártfogó elhunytáról elhatározták a magas elhunyt családjához részvetlevelet küldeni és egy külön tartandó ülésben a felett tanácskozni, hogy mi módon tisztelje maradóan a m. f. társulat az elhunyt pártfogója emlékét.

2. Kubinyi Ferencz értekezett a kutyavár puszta geologiai viszonyairól és az általa az ottani cerithium mészsziklákban felfedezett fülkékről. Ezen felfedezés annyival érdekesebb amennyiben a somolyai kaptár völgyben, Eger városa közelében szinte fordulnak elő hasonló fülkék, melyekről értekező a m. t. Akadémia múlt évi ülési egyikében már szólott. Egyszermind ugyan ő bemutatta a fülkékre és a diósi foraminiferaképletre vonatkozó ábrákat és kövületeket. Értekező ért-siti továbbá a társulatot miszerint a jegeszes zöldólomércz ásvány új lelhelye tudomására jutott Magyarországhban, melyet annak idejében fölfedezend.

3. Hantken Miksa szólott a buda-csuztergomi cocen

tengeri képlet kitünőbb szintjeiről. Kiemelvén értekezõ azon nagy fontosságot, melylyel valamely vidék földtani alkotása megállapításánál az u. n. szintek t. i. bizonyos kövületek által élesen jellegzett rétegek vagy rétegesoportozatok ipari tekintetben is bírnak, négy kitünőbb szintet mutatott ki a buda-csatergomi vidék cocen tengeri képletben melyek a bányászati munkák kivitele alkalmával biztos vezérvonalul szolgálhatnak. Ezek a következők:

1. Cerithiumszint, mely közvetlenül az cocen barna szénképletet fedi.

2. Fususszint.

3. Operculinaszint.

4. Lucasaszint. Ezen szint legjellemzőbb kövületje a Nummulites Lucasana.

4. Bernáth József másod titkár közölte a cs. k. földtani birodalmi intézet legújabb gyűléseiről és működéseiről azt a mi vagy általános tudományos érdekléssel bír vagy hazánkra különösen vonatkozik.

1866. jun. 6-án. Szakülés. 1. Neupauer János folytatólag értekezett a Rhyolith-esiszpalában előforduló diatomákról. Vizsgálódásai négy különféle helyről való menültre s ennek el-mállott rétegeire terjedtek ki úgy mint Czekeháza, Korlát, Arka és Szurdók püspöki fürdő. Az eredmény igen meglepő a meny-nyiben mind azon kutatásai, melyeket eddig tett oda vezetnek miszerint a menülitben magában diatomák ninesenek tehát a ke-letkezésénél közreműködő vízben sem voltak, de annak kilugo-zott részei annál dusabbak azokban, mit csak onnan lehet ma-gyarázni, hogy a kilugozó víz által bevitettek. Továbbá már most nevezetes különbség mutatkozott az egyes rétegek diato-máira nézve mi a kilugozási időszakok különbségére mutat úgy, hogy ez által a menülit átmeneti ideje és azon víz természete a mely által ez történt könnyen kitalálható. Azonkívül új vagy legalább még közelebbről nem ismeretes fajokat is talált külön-nösen kátrányos telepekben s ezeket rajzban be is mutatta és leírta.

2. Szabó József bemutatta azon közet- és kövületpéldá-nyokat, melyeket Hochstetter a bécsi műegyetemi tanár a Nova-raexpeditio alkalmával, melyben ő is mint kiküldött geolog részt-vett különböző világrészekben gyűjtött és melyeket Szabó úr közbenjárása következtében szives volt a nemzeti Múzeumnak és a pesti magy. királyi egyetemnek ajándékozni. Az érdekes

és hecses gyűjtemény bemutatását magyarázó észrevételekkel kísérte Szabó tanár úr kiemelvén az a mi a hazai földtani viszonyokra nézve érdeklél.

3. H a n t k e n M i k s a értekezett az esztergomi vidék némely rétegeiben újabban talált charagyümölcsökről. A Chara neme az algák seregébe tartozik. Régibben annak gyümölcsöt egy ismeretlen puhány héjának tartották és Gyrogonites név alatt ismerték. Az esztergomi vidéken a következő helyeken fordulnak elő ezen növény gyümölcsei: Lábatlanon az eocén édesvízi mészkőben, Sárísápon az oligocén félígsósvízi agyagban és Piszkén a neogen Congeriaképletben. Ebből kitünik, hogy a harmadkor különböző időszakaiban az esztergomi vidéken ugyanazon körülmények ismételve uralkodtak, melyek különösen a charanövény tenyésztését elősegítették. Ezen körülményeknek az esztergomi vidék kőszéntelepei keletkezése is részben tulajdonítandó a mennyiben a charagyümölcsöt tartalmazó rétegek szoros összefüggésben állanak azokkal.

4 K u b i n y i F e r e n c z elnök érdekes és ritka kövületeket és ásványpéldányokat mutatott be.

1866. június 27-én. Rendkívüli közgyűlés.

1. Kubinyi Ferencz elnök megnyitván az ülést azon örvedetes jelentéssel, miszerint Főméltóságú H e r c z e g E s z t e r h á z y M i k l ó s elvállalni méltóztatott a magyarországi földtani társulat pártfogását és a vele járó eddig fenállott kötelezettséget felolvastatott azon levél mélyben O H e r c z e g s é g e tudatja a földtani társulattal ebbeli elhatározását és mely következőleg szól:

Igen tisztelt földtani társulat!

„Valamint jól esett fájdalomtelt szívemnek felejthetetlen édes Atyám gyászos halála következtében a tisztelt Társulat részvényt nyilatkozatát vehetni úgy büszkeségemül szolgál belőle azon magasztos tudatot meríthetni miszerint a boldogultnak minden szép, jó és nemes iránti lelkesültsége hazámfiainál méltános elismerésre talál.“

„Atyám nyomdokait követni ott, hol a közjó hí, reám nézve csak előnyös lehet, s azért kétszeresen megbecsülve érzem magamat a tisztelt Társulat felhívása által, miszerint dicsőült Atyám után a magyar földtani Társulat védműdségét elvállaljam.“

„E felhívást — Atyám iránti kegyelet kifolyásának tekintve — köszönettel elfogadom.“

„Elvállalom a védműdségi tisztet és a vele járó eddig fenállott

kötelezettséget mig azt viselnem körülményeim engedik, igérve tehetségem szerinti közreműködést s kikérve önöknek irántami jóvoltát ki illő tisztelettel vagyok

a tisztelt Társulat lekötelezettje

H. Eszterházy Miklós.

A magyarhoni földtani társulat jelen volt tagjai legőszintebb örömmel és éljenzéssel fogadták ezen levélnek Ó Herczegsége nagylelkűségét és a közjó érti áldozatkészségét fényesen bizonyító tartalmát. Kubinyi Ferencz ur felkérérett vigye meg személyesen a magyarhoni földtani társulat legmélyebb hálaát Ó Herczegségéhez. Ezen kérés teljesítését örömet vállalta magára az elnök. Egyszersmind elhatározottat a társulat magas pártfogója Főméltóságú Herczeg Eszterházy Pál emlékét az által tisztelni, hogy a legközelebbi kiadandó társulati munkálataihoz Ó Herczegsége arcképe és rövid életrajza csatoltassék, melyben különösen a társulat körüli érdemei fognak kitüntetni.

1866. június 27-én. Szakülés. 1. Szabó József előadta kirándulásának eredményét a Fertőtóra. A déli nyugoti és részben ez északi részét vizsgálta, első nap tartosabb szárazság után a többi napokon 24 óráig tartó eső után. Szárazságban a felület fehér vékonyabb vastagabb sókéreggel s porral lévén belepve. A távolságban a szél felkapja a sóport s hófehér magas felleget képez, melyeket az ottani németek Zikwolken-nak neveznek. Ellenben tartos eső után a só felolvad s a sötét szürke iszapfennék láttatik. A só nem fertőztetvén a levegőt ilyenkor a tó a soproni partról tekintve az ellenkező felé délibábot mutatott. Ezen a fertőtaviak előtt ismeretlen tünetény teljesen félrevezette őket amnyiből, hogy a délibab tükrözését viznek tartották. Holott délibab az, mely megszűnik, ha az ember a hegyre ment vagy ha a nap legnyugvását bevárta. A fertő feneke többféle képletből áll, melyek egyike iszap hydrothionszaggal másika homok. Ez utóbbiból kapta a tó a víz táplálékot azon magaslatokból, melyek hasonlóképen vizsűrítő kőzetekből állanak és a tó környékének nagy részét képezik.

Jelenti továbbá Szabó ur, hogy azon meteor, melynek tünetényét Szepes, Abauj, Sáros és Zemplénben látták újabb tudósítások szerint Zemplén és Ung határán esett le Knyahinya és Ó-Stusica faluknál. Két példány küldetett Pestre és azokon az azonosság bebizonyodott. Tartozik a fénytelen mázú vastartalmu meteorokövekhez hasonló a mező-madarasihoz. Az egyik

példány Kriesch tanár ur birtokában van ki azt a budai műegyetem gyűjteményének ajándékozta. Sulya vagy 10 lat másikk egy ásványkereskedőhöz jutott sulya 27 lat.

2. Neupaue r J á n o s folytatá azon vizsgálódásainak eredményét, melyeket tett a Rhyolithesiszpalában. Ezuttal a tályai és körmöczi esiszpalát vizsgálta. A tályai esiszpalák között vannak olyanok, melyekben azok nincsenek. A körmöczi esiszpala egészen megegyezik azon tályai fajtával mely diatomákat tartalmaz. A neuseclandi esiszpalában, melyet Szabó József felszólítása folytán szintén megvizsgált diatomákat nem talált.

3. Kubinyi Ferencz többféle kövületet mutatott be.

Ezek között leginkább Szaploneczai József országgyűlési képviselő ur által beküldött Septaria-féle meszes coneretio vonta magára a társulat figyelmét a memyiben az nagyon hasonlít némely szerves test alakjához.

1866. július 11-én. Szakülés. Kubinyi Ferencz elnök közölte a katyavári durvamészközeteken, a somoskői oszlopos bazalton, a kiselőkői Trachyton Nyitramegyében, a sz. benedeki Trachyttorlaszon Barsmegyében és a koritnicai Quarziton előforduló, mohok és zuzmok jegyzékét, melyeket Bothár Dániel úr az ág. evang. pozsonyi Lyceum tanára határozott meg. Jelenti továbbá, hogy részint a társulat részint a m. n. Muzem több rendbeli ásványaiból kőzeteiből és kövületeiből végtére maga az elnök által ajánlott példányokból többféle gyűjteményt állított fel a m. n. Muzem ásvány- és földtani osztálya terméiben. Végtére jelentette, hogy a földtani társulat gyűjteményeiből a pápai reformatus főiskola valamint a keszthelyi országos gazdasági intézet számára ásvány-, kőzet- és kövületből álló gyűjteményeket összeállított, melyek rendeltetésök helyére utnak indíthatók.

2. Hantken Miksa értekezett a pomázi Meselinhegy földtani viszonyairól. (Lásd 111. lapot).

3. Szabó József egyetemi tanár bemutat egy Amphiból-trachytot Eperies vidékéről az u. n. Kapivárhegyről. Ebben quarcos anyag képeztek csomok vagy kurta hengerek vannak, melyek a törlapon mint sötét szürke folt, — a mállásnak indult felületén mint kiálló csomok mutatkoznak. A hegynek csak egyik oldalán jön elő a Trachyt ezen minőségben míg egyebütt s különösen a kőbányában is rendes minőségű. Ezen quarcosomokhoz tapadva Feldpáth és Amphiból vehető ki.

Ugyan ő bemutatott néhány kövületet a Rhyolith üledékes

közeteiből Sárospatakról. A lelhely részint a malomkőbánya a Megyeren részint a Czinegehegy. A kövületek meghatározását Krenner ur vitte véghez. Az eredmény az, hogy több adat van nyerve a Rhyolith képződésének korszakára nézve, mert miként már előbbi alkalmakkal felhozta, ezen kövületek is a lajthamész idejéből kezdődnek, feltartanak a cerithiumkorszakig.

4. Bernáth József közölte isaszegi agyag vegyelemzésének eredményét.

1866. november 14-én. Szakülés. 1. Kubinyi Ferencz elnök azon örvendetes tudositással nyitá az ülést, hogy a társulat közhasznu működése mindinkább szélesebb körökben találván elismerésre az utolsó szakülés óta a tagjai száma jelentékenyen szaporodott. Bejelentettek új tagokul: Drasche Henrik, Drasche Gusztáv, Szabó Károly, Nessel Alajos, Uher József, Szlávik Dániel, Hamberger József, Koch Antal bányatanácsos, Koch Antal főgymnasiumi tanár, ebergi báró Henniger, gróf Lázár Kálmán, Kuhinka István, Kuhinka Geyza urak, Kuhinka Katalin asszony, Dobay Vilmos, Dr. Knöpfler Vilmos, árvai Török Gyula, Palkovics György, Posner Károly Lajos, Münstermann Frigyes, Benedek Antal, Széles Dénes, Pálffy Samu, Veress József, Weiss Tádé, Fornszek Gusztáv, lovag Ölberg Frigyes urak.

Jelenti továbbá Kubinyi Ferencz ur, hogy a földtani társulat gyűjteményeiből a pápai reformatus főiskola, és a keszthelyi országos gazdasági intézet számára általa összeállított gyűjteményeket rendeltetése helyökre már elküldötte közelvén a társulattal Péterfi József a keszthelyi gazdasági intézet és Kiss János a pápai reformatus iskola igazgatói köszönő leveleit.

2. Dr. Krenner József értekezett az ajnácskői ösem-lősök maradványairól. (Lásd 114. lapot).

3. Hantken Miksa jelentést tett julius, augusztus és oct. hónapokban Esztergom, Ipolyságh és Szób vidékeire tett kirándulásáról. Tokodon megvizsgált két (62 és 76 ölnyi) fűrtlyuk mélyesztése alkalmával kiszállított fűriszapot. Ezen vizsgálódás világosan mutatja a földtani pontos észleletek bányászati tekintetbeni hasznosságát. Jelentette továbbá, hogy az u. n. kis-czelli tályag, mely Buda vidékén hatalmasan ki van fejlődve, Sárísáp, Tokod és Esztergom környékén is nagy elterjedtséggel bír, és hogy ezen tályag fiatalabb az oligocen féligsósvízi és sósvízi homokkő képletnél. Nyék vidékén megvizsgált egy kövületekben bővelkedő réteget, mely Ipoly-Szécsénkén is ki van fejlődve és mely az által nevezetes, hogy az ottani trachytok kitódulása

kezdését jelöli. Bemutatta ezen rétegekből való kövületeket, melyeknek nagyobb részét maga gyűjtötte, egy részével pedig Lászkáry Lajos, nyéki földbirtokos ur szives volt a m. n. Muzaeumnak kedveskedni. Szób és N.-Maros vidékein jelentést tett egy szerves testek képezte mészkőréteg elterjedtségéről és azt találta, hogy az sok helyen fordul elő.

Végre ugyan ő bemutatta az újabb időben beküldött tárgyakat, melyek közül kiemelendők: a) Nessel Alajos a Draschefeile doroghi kőszénbánya igazgatója által beküldetett 8 kőszénpéldány és egy a doroghi kősziklából való Ammonit, mely unicumnak tekintendő, és azt bizonyítja, hogy az ottani mészkő a Lias alsó osztályzatába tartozik; b) Choensensky József a szápári kőszénbánya igazgatója által beküldött a szápári kőszénképletből való Anthracotherium magnum; c) Reitz Frigyes cs. kir. budai bányakapitány által beküldött az edelényi kőszénképletből való Dinotherium magnum és Rómer Floris közbenjárása folytán Goldberger Ede és Adamesz József magyar születésű turnseverini polgárok által beküldött Rhinoceros tichorhinus állkapcsai. Ezen nagybecsű adományokért a társulat részéről köszönet szavaztatván ez iránt az illetők értesítendők.

Dr. Rozsay József mint a budapesti k. orvosegylet járványbizottmányának tagja, és a cholera-kórház igazgató főorvosa felkéri a járványbizottmány nevében a társulat tagjait, hogy a nevezett bizottmány, mely a lefolyt cholerajárvány lefolyása és természete tanulmányozását tárgyaul tűzte ki, azt működésében támogassák amnyiban, miszerint bizonyos helyeknek illetőleg házaknak, hol nagyobb mérvben előfordultak megbetegedések és halálózások, talájját megvizsgálni s így tan földtaniilag a betegség és halálózás okai kifürkezésére segédkezet nyujtsanak. Ezen indítvány következtében Reitz Frigyes, Szabó József, Zsigmondy Vilmos és Hantken Miksa urak küldöttek ki körülményes tudósításuk elváratván.

5. Szabó József egyetemi tanár ur bemutatja a birodalmi földtani intézet által készített újabb földtani térképeket, melyeket a m. t. Akadémia rendelt meg. Ez az újabb tanulmányozás eredménye és tökéletesített kiadása azon földtani térképnek, mely vagy 6 év előtt mint áttekintetes térkép készült. A mérő 1" = 2000". A geográfiai alapot a bécsi katonai földirati intézet most készülő félben levő térképei szolgáltatták, melyekre a földtani kutatások eredménye szabad kézzel van festve a birodalmi geológiai intézetben. Jelenleg Csehország, Salzburg, Ausztria

egészen készek, Magyarországból csak ennek északnyugoti része. A szövegben lovag Hauer Ferencz ur dolgozik s vagy két év alatt tán megfog jelenni.

1866. november 28-án. Szakülés. Szabó József előadta Daubrée párisi tanár, a vastartalmu meteoritek synthetikai előállítására vonatkozó kísérleteit valamint az ezen kísérletek eredményeire fektett elmékedéseit. A meteoritek vasak vagy kövek. A meteorvasak háromfélék: a) vas körész nélkül; b) vas olivin szemekkel; c) vas silikátokkal, olivin és pyroxemmel. A meteor-kövekben a vas rendszeren kis szemekben fordul elő elhintve silikátokban, melyekben az alj magnesium és vas. Ezen meteor-kövek leggyakrabban fordulnak elő. A fémvasat nem tartalmazó meteoritek három csoportra oszlanak egyikben magnesiasilikátok uralkodnak s ezek többnyire olivin másikban nincs olivin magnesium alig, de nagyobb mérvben tíföldet tartalmaznak; a harmadikban szenes anyag van. Daubrée tanár valamint a meteor vasak úgy a közönséges jellegű meteor-kövek utánzását megkísértette ezek elegyrészeinek megolvasztása által a mi csakugyan sikerült neki bizonyos esetekben sőt az u. n. widmanstacteni rajzok is előtűntek mikor phosphorvasat adott a lágy vashoz vagy magában vagy nikellel együtt és ezen vegyületet megolvasztotta. Daubrée szerint a bolygos testek, melyekből a meteoritek jönek magas hőfoknál képződtek ugyan, de mégis kisebbnél mint a kísérleti hőfok és valószínűleg oxydatio és nem reductio által. A meteoritek elemei ugyanazok mind a földi kőzeteknek, sőt ugyanazok uralkodnak a meteoritekben, t. i. a vas, a kovany és az éleny. A meteoritekhez hasonlító kőzetek (Bazalt, Melaphyr) nagyobb mélységből jöttek fel mint a gránit. Ezekben a magnetit, a meteoritekben fémvas van, kísérve nikkel és phosphorvas által. Az olivinféle magnesiakőzetek fontosak mind a földünk mind a naprendszerünkre nézve. Ezen kőzetek tehát kosmikai kőzeteknek nevezendők. A serpentin átváltoztatható Lherzolittá (azelőtt augitszirtnek tartott új kőzet) vagy olivinné megolvasztás által. Az olivinkőzetek igen régi időkben véghez ment salakosodás eredménye a földpatos kőzetek az el-lentét; ezek esupán száraz uton nem képződtek, hanem valószínűleg a víz közbejöttével.

2. H a n t k e n M i k s a értekezett az ajkai köszénképlet földtani kőréről előadván, hogy ezen képletben előforduló kövületek kétségtelemmé teszik miszerint az a krétaképlet felső osztályához az u. n. gosai rétegekhez tartozik. Az ajkai köszénképlet

t. i. tökéletesen megegyezik azon félígsósvizi képlettel, mely az északkeleti Alpeselekben is több helyen van kifejlődve a hol a kréta felső osztályzatának egy alárendelt szintjét képezi. Ott is a *Tanalia Pichleri* Hörnes és a *Deianira bicarinata* Stoliczka az előforduló kövületek közül a leggyakoribbak. Felemlíti továbbá, hogy valamint az ajkai úgy az alpesi kőszéntelegek borostyánkővet kis darabokban tartalmaznak.

Ugyan ő értekezett az Euganeák harmadkori képletében előforduló foraminiferákról. Ezen foraminiferák közelebbi vizsgálása azt mutatja, hogy az u. n. kisczelli tályag legjellemzőbb foraminiferái azon márgában is, melyet Szabó József múlt évi olaszországi utazása alkalmával az Euganeákban több helyen talált, előfordulnak is emélfogva mind a két képlet egyidejűleg képződött.

3. **K u b i n y i F e r e n e z** elnök bemutatta azon ásványpéldányokat, melyekkel Dobsinán az ottani zenbergi bányatársulat a földtani társulat és az által a magyar nemzeti Muzeumnak kedveskedik. Az adományozott példányok között legbecsesebb egy 75 fontot nyomó 30 pengő forintra becsült álnyékékeny (Nikkelkobalt) tükörpéldány. Magokra vonták az adományozott példányok közül a jelenlevők figyelmét leginkább az álnyékékenyvirág, a kék kobált, a gazdag vaspát és fakó eziüstérez. Ez alkalommal felemlítette elnök mind Dobsina városa lelkes bírása és előljárói ugyszinte az ottani zenbergi bánya társulat, továbbá Dobay Vilmos, Maday superintendens részéről a földtani társulat iránt nyilvánított részvétét. Ennek folytán mind a dobsinai előljáróságnak mind a zenbergi bányatársulatnak a m. f. társulat részéről köszönet szavaztatván levét által eziránt az illetők értesítendők.

1866. december 12-én, Szakülés. 1. **K u b i n y i F e r e n e z** elnök bejelentette új tagokul: Paulizza Ede, Bellházy János, Job Frigyes, Brzorád Rezső, Kunewald Jakab, Dr. Lészay László, Rieger János, kőszegi Winkler Benő, Erhárd Ágoston, Rupp Jakab urakat.

2. **Z s i g m o n d y V i l m o s** bányamérnök értekezett a városligetben tervezett furásról. Előbocsájtván Pest-Buda környékének földtani viszonyait tárgyaló tanulmányozásait megfejtí a budai hegyek forráshiányának okait. Szerinte Buda környékének légbeli csapadékai egy nagy Promontor, Budaörs, budakeszi s kovácsai területét befoglaló nagy medenczébe szivárognak be, melynek fölejtje Buda s illetőleg Pest városa felé van irányozva s

mely kisczelli agyagból s nummulitmárgákból álló vízhatlan rétegek által fedett egy roppant nagy víztartó keletkezékre szolgáltat alkalmat. A budai hegyek mind azon pontjain, hol a dolomit s a homokkő előtűnnek forrásoknak kellene keletkezniök, ha az érintett területén képződött nagy földalatti víztartóban rés nem találkozik, melyből a meggyült vizek egy nagy része kiömlene. Ezen tényleg meglevő részt Buda s Ó-Buda városának 5200 ölnyi hosszúságu vonalón előforduló számtalan hévforrásai képviselik. Ezen hévforrások naponta 1,500.000 köbláb vizet szolgáltatnak, mely azonban Buda környékének légbeli csapadékokból eredő földalatti vizének alig huszad részét teszi. A hévforrások s azon főrepedéknek, melybe a budai hegység majdnem összes vize jut, hogy onnan meglevitve ismét napvilágra jöjjön bővebb megismertetése után azon tétéleket állítja fel értekező: 1) Az érintett nagy víztartó Pest alá húzódik itt a települési viszonyok alig térendnek el a budai hegyekben ismertektől; várható miszerint 2) a Pest városa alatt elterjedő nagy vastagságu vízhatlan rétegeknek áttörése után hévvizre kellend jutni, mely azon okoknál fogva, hogy a budai hegyek tövében éjszaktól délre terjedő víztartó vízhatlan fedője miatt hideg vízzel többé érintkezésbe nem jöhet a budai hőforrások ismeretes legnagyobb hőfokával birnia kell; miszerint végre 3) a Pesten tervezett furás által reménylhető hévforrás egyszersmind felszálló forrás is leend.

3. Szabó tanár előadta az 1866. május 30-án Franciaországban Saint Mesmin környékén esett meteorokő leírását, mely már annyival is kiváló érdekű, minthogy a Magyarországon Knyahinyán esettét 10 nappal előzte meg s minőségére nézve azzal megegyez. Három dörgés hallatszott és a házak rengése éreztetett. Mindössze három darabot találtak, melyek közül kettőt a találók azonnal a párisi Muzemnek ajándékoztak. A legnagyobbak súlya két fontnál alig nagyobb. A közönséges jellegű meteorokövek közé tartozik épen úgy mint a knyahinyai; kőásvány benne nikkeltartalma vas, magneskéneg és chromvaszemek. Tömöttsége 3, 5; kovasavtartalma nagy 38%.

4 Hantken Miksa értekezett az újabb időben Pécs környékén talált ősemelősmaradványokról. Ezek öt emlősfajt képviselnek, melyek kizárólag diluviál képződményekben fordulnak elő. A talált maradványok t. i. többnyire a barlangi medve (*Ursus spelaeus* Blum) és a barlangi hyenához (*Hycna spelaca* Goldf) tartoznak. Azokonkívül az ősló, (*Equus adamiticus* Schl.) az ősló

bölény (*Bospriscus Bonj.*) és az ősrhinoceros (*Rhinoceros tichorhinus Cuo*) csontjai is előfordulnak. Ezen heces gyűjtemény legnagyobb részével Schroll József pécsi bánya igazgató a m. n. Muzemnek kedveskedett a m. f. társulat közbenjárása folytán, egy részét pedig Palkovits György a társulat költségén a m. n. Muzem számára gyűjtötte.

Kubinyi Ferencz a Gabróról és Serpentinről mint földgömbünk számos helyein előforduló nevezetes közetről általában Magyarországra vonatkozólag annak egyes lelhelyeiről értekezvén kiemelte Selmeczbánya szomszédságában Hodricson előforduló sárga Serpentin, melyet még 1810-ben Jonas Muzemnek egykori öre fedezett fel, a híres Mohs pedig kéksárga színű Serpentinnek határozott, mely jelenleg Ofhicalcit név alatt ismeretes. Az általa mult évben Poltár területén Nográdmegyében felfedezett tömör Serpentinből, és a már ennek előtte ismert vasmegyei borostyánkői Serpentinből csiszolt példányokat mutatván be, átment a dobsinai Serpentinre. Befejezésül bemutatta az általa Dobsinán gyűjtött és a m. n. Muzemnek ajánlott serpentinpéldányokat, melyek közül leginkább magokra vonták a társulat figyelmét a csiszolt serpentinpéldányok az azokban előforduló zöldszíntű gránátok, Amianth és Schillerpáth.